ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И ПЕТКОМ

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франака у злату

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник" — Цетиње: Adresse: „Le Courrier de Cettigné" — Cettigné (Monténégro)

За ЦРНУ ГОРУ појединн број 10 пара.
За СТРАНЕ ЗЕМЉЕ појединн број 20 пара.

БРОЈ 34 | ЦЕТИЊЕ, СУБОТА 27. АПРИЛА 1913. ГОД. | ГОДИНА VI.

ГОВОР

Његовог Величанства Краља Господара народним посланицима на дан 25. априла о. г. у Двору

Господо посланици,

Позвах вас на савјетовање ради мучнога стања, у којем смо се потоњих дана налазили. Још док се не бијасте скупили, под изненадним притиском велике опасности за земљу, а на преклињање пријатеља, донио сам у цијељи спасења одлуку, за коју примам одговорност пред Богом и историјом.

Окупљене након тешкијех, али славнијех дана, радосно вас поздрављам и загрљам, и уз вас Мој цијели храбри народ.

Рекох тешкијех дана; јест тешкијех, кроз које се Моја земља јако напатила, истрошила, окрвавила и сузама окупала, али се и прославила. Како смо повели ово страшно коло, сви знате, а мило Ми је да ви га укратко објасним.

Иза тешког и дугачког рата од 1876. 1877 и 1878. године дадоше се на Берлинском Конгресу Мојој земљи неправилне границе, по којима се збиваху непрекидни сукоби и немири. Турци не само што су произвољно посјели Чакор, Језерски Врх и Поља Колашинска, наша земљишта, него су непрестане сукобе на тијем границама са Мојим поданицима изводили. Разуздани Арбанаси тукли су Моје мирне житеље у самим њиховим селима, њихово живо затварали у куће, племе Велику скоро раселили, у Зети прошлог љета посјекли петнајест Зећана, а у Пољима толико исто Пољанâ. А што Ме је највише бољело, то је било страдање наше прекограничне браће, која постепено али стално лињаху са лица земље, гоњена насиљем и коначним истребљењем. Па да и није било свега мало прије поменутог, ради њих самијех морао сам извући мач из корица. Протести Моје Владе код Турске били су узалудни. У почетку прошлога августа Моја се Влада обратила Великим Силама да посредују да се ред васпостави на границама, које је сама Европа засјекла међу Турском и Црном Гором, и да се олакша судба прекограничне браће. Влада је у своме протесту нагласила Великим Силама, да ће сама тражити задовољење ако се оне оглуше о наш праведни захтјев. Шест недјеља очекивах интервенцију Европе. Залуду је очекивах, а ангажован да ћу је сам тражити, морао сам слѣдовати Мојој изјави. Ступих у преговоре са братском Србијом, Бугарском и Грчком.

Саопштио сам им Моју одлуку, да Турској рат објавим. Као четири срећна брата из срећне куће кренусмо на срећне путове и Царство Турско у Европи разорисмо.

Правда Божја, прегнуће и смјелост наших уједињених снага круниса се. Црна Гора, наша Отаџбина, прва отпоче рат за ослобођење а потоња потоњи бедем Турске Царевине у Европи сруши заузећем града Скадра. И испуни се онај Мој завјештај: чији Скадар, тога и Цетиње.

Тако и би, но на жалост за кратко вријеме. Велике Силе измијенише своју одлуку у цијељи одржања неутралности и нагласише Ми без икаква права да усред рата непријатељства прекинем, да опсаду Скадра напустим.

Наш свагдашњи покровитељ Цар Руски прво савјетима, затијем строгијем пријетњама захтијеваше да се одлуци Европе покоримо. Покрај све синовље привржености, Ја се не могах одазвати Његовој височајшој вољи, јер Ми се захтјев Сила учинио вапијућим гријехом и неправдом, и опсаду Скадра продужим.

Европа, да Ме угрози због непослушности, посла спрам наше морске обале и градова своје ратне лађе и строго затвори Црну Гору, — она с мора, Аустрија са копна. Тој мјери додаше и другу, наговјештавајући Србији исте мјере строгости, ако братску помоћ, коју нам је била послала под Скадар, одмах не повуче.

Нађох се дакле сам, опкољен с мора и са суха, и помислих да покрај свега тога част Црне Горе захтијева да се Скадар узме. Скадар, као што мало прије рекох, потоњи бедем Турске Царевине у Европи. И узесмо га. Цио свијет због тога даде јавно израза својој радости. Дипломатија сама нађе се као побијеђена од наше праведне упорности. Она продужи своје строгости противу нас пријетећи нам заузимањем нашега приморја и нападом на наш Скадар с једне стране, а с друге дозволи Аустрији да нас може напасти.

И у тој прилици, у очи отварања тијех непријатељстава, покровитељка Русија, братска Србија, једновјерна Грчка најпријатељскије, најбратскије преклињаху Ме да Скадар напустим, да не изложим опасности опстанак Моје земље и тековине овога рата.

Пред очигледном пропашћу Моје земље држао сам за мудро и цијелом Српству спасоносно, а општем миру корисно, да попустим удруженој Европи, предајући Скадар у њене руке. Имао сам пред очима и горко искуство братске Србије. И њој је као и нама учињена иста неправда, која Ме је љуто забољела, јер јој је на сличан начин одузето српско Приморје, које је залила крвљу својих витешких синова.

Скадар нас је стао доста жртава. Његов пад, јуриши Мојих витезова на утврђења Тарабоша и Бардањолта освијетлише још једном оружје црногорско.

Част тога оружја високо остаје. С те стране душа вам може бити мирна и поносна. То је оружје увеличало Црну Гору двојно, и земљиштем и народом. То је оружје, удружено с оружјем браће из Србије, ослободило Српство од Турака, од мора до Дунава. Наши су барјаци пободени на међи Санџака и Босне, у Пљевљу, Бијелом Пољу, Беранима, Плаву, Гусињу, Рожају, Пећи и Ђаковици, на доглед стонога Призрена.

Обновљена и увећана, наша Домовина пољепшава се, и биће срећна и богата, а дух унутрашње слоге и љубави учиниће је јаком и способном за нова национална предузећа.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE PETROVIĆ

Цетиње, 27. априла

Службени „Глас Црногорца“ у ванредном издању донио је на српском и француском језику телеграм Његовог Величанства Краља Г. Сир Едварду Грају ове садржине:

Његовој Ексцеленцији

Сир Едварду Грају

Лондон.

Моја је влада у својој ноти од 30. априла изложила разлоге свога држања у скадарском питању. Оно је држање било надахнуто незастаривим начелима правице. Ја још једном потврђујем са Мојим народом наше право освећено историјом и освојењем. Моје достојанство као и достојанство Мога народа не дозвољају Ми, да се подвргнем једностраним пријетњама (sommations), пак зато предајем судбину града Скадра у руке Великих Сила.

НИКОЛА.

И онда га пропратио овим редовима

По рјешењу реуније посланика Великих Сила у Лондону, краљевска влада била је позвана, да дигне опсаду испред Скадра. Исти корак је био учињен и у Биограду односно помоћи, коју је била Србија послала црногорском оружју.

Краљевска влада црногорска, сматрајући тај корак нарушењем неутралитета, опсаду је задржала; а краљевска влада српијанска одговорила је, док траје рат с Турском, да је она дужна вршити савезничке обавезе.

Ушљед тога је слиједила поморска међународна демонстрација у нашим водама, па блокада. А краљевска влада у Биограду, под дипломатским притиском Великих Сила, била је принуђена да опозове своју војску не само испод Скадра него и са читавог приморја.

Кад је црногорска војска усамљена наставила опсаду, слиједило је оно познато саопштење царско-руске владе, које није могло поколебати краљевску владу у вршењу своје дужности према народу и држави, чији су јој интереси повјерени; и опсада је настављена све до предаје града.

Становништво скадарско дочекало је црногорску војску као избавитељку, и у Скадру је наступио ред и обични мирни живот, чему су најбољи свједоци консули европски.

И Црна Гора испунивши повјерени јој завјет пошљедњег зетског Господара, са толиким жртвама, тек је била одахнула и дочекала Свијетло Ускрсење са цијелим Словенством у радости, каква га још никад није прије уједињавала.

Али Црној Гори није било допуштено да у тој радости проведе ускршње празнике, јер на само Ускрсење дође краљевској влади колективно саопштење Великих Сила, да Црна Гора мора Скадар напустити Арбанији.

Краљевска влада, свјесна историјског права Црне Горе и права оружја црногорскога, као и свете дужности пред Богом и пред народом, одговорила је, темељитим образложењем, са чврстог основа међународног права, да питање Скадра оставља послије закључења мира са отоманском царевином, кад савезници стану расправљати са Великим Силама о коначном одређењу граница Арбаније.

Овај одговор изазвао је буру извјесних официозних листова са захтјевом неодложне војне акције против Црне Горе, коју је само лондонска реунија задржавала. А с друге стране савјети како пријатељских Великих Сила, тако и савезничких влада најубједљивије заузимали су се, да краљевска влада попусти у питању Скадра; и најпослије, кад ни посредовање Сир Едварда Греја није могло поколебати краљевску владу у свом држању; а пошто није било времена, да се саслуша мишљење сазване за данас Народне Скупштине — Његово Величанство Краљ Господар упутио је г. Грају горњу депешу, а краљевска влада поднијела оставку, коју је Његово Величанство благоизволило уважити.

Трагизам положаја, у коме се нашла Црна Гора при свршетку побједоносног рата, јасно тумачи Највишу одлуку Оца Отаџбине, која зауставља оружано насиље на прагу Црне Горе и спасава народ од нових бједа и жртава, с надом, да ће ова велика жртва Црне Горе на олтару јевропског мира ипак дирнути Моћне, као што ће ублажити оне гробове наше око Скадра, што се жртвују и они за оне исте патриотске идеале, за које су вјечном славом овјенчани хероји животе своје жртвовали, који у њима почивају.

Али благородне жртве не остају без обилата плода као што и погажена правда не остаје без казне; а тешки удар, коме је Црна Гора подлегла, оставиће бол у сваком српском срцу, јер је тај удар и био намијењен читавоме Српству, па ће га оно и сносити, сјећајући се оне опомене великога Дубровчанина, да „коло среће на около вртећи се не престаје, ко би доље ето га горе, а ко горе доље остаје.“

Црна Гора и Скадар

Загребачки лист „Pokret“ овако пропраћа одлуку Црне Горе о Скадру:

Црногорски Краљ Никола јавио је у кратко само Едварду Грају преко цетињског посланика, да судбину Скадра предаје у руке Европе.

Цетињска влада не треба да много образлаже тај свој корак. Чим су све велевласти озбиљно без сваког закулисног дошаптавања захтијевале, да Скадар не остане у црногорским рукама, било је јасно, да отпор краља Николе неће ићи до крајности. У истини је судбина Скадра запечаћена већ оним саопћењем руског извањског министарства, које је врло одлучно одбило са рјечитим аргументима сваку помисао, да би се Русија дала за вољу Скадра увући у европски рат. Ту одлуку није могло промијенити нити заузеће Скадра. Све је то већ било прекасно...

Кад је пак постала јасном чињеница, да ће сукоб ради Скадра остати локализован на ситну Црну Гору и монаркију сваки би даљи отпор значио самоубијство за Црну Гору, значио би угрожење и неких стечевина других балканских савезника.

Енглески министар предсједник Асквит јављајући доњој кући одлуку Краља Николе, додао је, да се Краљу Николи у интересу његове земље и међународног мира мора за то честитати.

Оваква изјава Енглеске, која у истини равна читавом свјетском политиком, могла би имати веће значење, него да само лијепом фразом попрати корак Црне Горе.

Тиме искаче јаче вјероватност компензација за ову жртву. Монаркија је одлучно изјавила, да у опће не излази у претрес питање компензација, док Црна Гора не напусти Скадар. Поједине су бечке новине писале, да не може бити говора ни послије о територијалним компензацијама. Једино да је на господарске погодности спремна Аустро-Угарска напрама Црној Гори.

Но та питања не могу бити још ријешена. Чини се, да су Русија и Енглеска учиниле на Црну Гору притисак, да већ прије сједнице реуније, која се је јучер одложила, изјави своју приволу, да се узмогне већ једном приступити коначном уређењу нових граница на Балкану.

Изјавом Краља Николе није још ни из далека међународна криза ријешена. Понајприје се још не зна, коме ће се Скадар предати, кад Црногорци изађу. Албаније још нема, нема ондје опће власти, којој би се могло нешто предати.

Пошљедње вријеме преносили се гласови, да ће Аустро-Угарска и Италија сложно окупирати Албанију, да су већ подијелиле интересне сфере.

Но сада бива све јасније, да хоће све европске велевласти да учествују у активном уређењу прилика Албаније. Већ у Скадар има да уђе војни збор, састављен од интернационалних чета. Једнако би такова интернационална полиција ишла и у Албанију. Тако је Европа већ једном учинила на Криту.

Рат на Балкану

Према одговору, који су балканске државе дале на пошљедњу ноту великих сила, требало би да је закључење мира између Турске и балканских савезника већ на прагу. Јер резерве, које су савезници поставили код питања о острвима у Јегејском Мору, о границама Арбаније и о ратној оштети, дају довољно маха за корисне трансакције, и не могу се сматрати као велике препреке миру. Са мало добре воље и предусретљивости — а тога има у довољној мјери на обијема странама, — може се лако доћи до споразума.

Међу тим, као и у првој фази балканскога рата, кад је младотурска завјера у Цариграду порушила дипломатске резултате, по којима је мир скоро већ био на помолу, тако, и у овај мах, над Скадра у црногорске руке изазивала је свуда озбиљне зебње од њихових заплета, чије се пошљедице не би могле предвиђати ни са мало поуздања.

Ствар сама по себи међу тим није од толиког значаја да би у нормалним приликама могла изазвати какву било узнемиреност. Она би се исто онако могла мирно расправити као што је између Бугарске и Румуније расправљено питање о Силистрији. Њу, у осталом, ни у Енглеској, ни у Француској, не узимају одвећ трагично. У Италији је — по писању италијанских листова, — чак и у највишим политичким круговима, обрт са Скадром изазвао само симпатична расположења.

Остаје Аустро-Угарска, о чијим расположењима не може бити ни најмање сумње.

Из Беча, већ се почињу кретати тешке батерије. *Част Јевропе*, потреба да се њеној вољи прибави санкција, и т. д., то су аргументи, којима аустро-угарска штампа даје израза расположењима бечких политичких кругова према новом обрту ствари у скадарском питању. *„Нова Слободна Преса“* врло је одређена. Она даје пун мах својим срдитим расположењима, тврдећи како је Краљ Никола освојењем Скадра, ударио шаком по сред лица Јевропе. Инсистира на потреби, да се Краљу Николи силом одузме Скадар. Наговјештава за ту сврху и заједничку акцију Аустро-Угарске и Италије. О другим аустро угарским листовима и да не говоримо.

Црна Гора и Европа

Читајући аустро-угарске листове, вели „Самоуправа“, читаоц се намеће силом импресија, као да је Црна Гора, боже сачувај, погазила какав свечан међународни уговор, снабдјевен потписима свих великих Сила.

Међутим ништа од свега тога.

Црна Гора, просто на просто, освојила је један град од својих двадесет хиљада становника; освојила га је страховитим жртвама у крви, и надчовјечним напорима; *освојила га је од државе, с којом је била у рату.* Тај град, некада, био је пријестоница српске Зете, који је она некад *на сабљи изгубила*, као што га је сада *на сабљи добила.* Она тај град није заузела да би њиме бранила залеђе својих територија, него *да би обезбиједила своје државне границе*, и да би својем народу прибавила земљиште које му је потребно, да би трудом и радом својим, могао *одржати живот свој.*

О Скадру, Јевропа се била споразумјела, преко својег органа, скупа амбасадора, чије су одлуке у напријед биле оглашене као необавезне за кабинете великих сила, — да Скадар припадне Албанији. Тај споразум *још није био дефинитиван.* Уговор о њему још није био ни написан, ни потписан. Он, дакле, као и сваки уговор, који се тек израђује, подлежи *парафовању*, то јест измјенама у појединим одредбама. Кад се све то узме у обзир, онда, у овом случају, тежња Краља Николе да задржи Скадар, *не представља још никакву увреду за Јевропу*, као год што ни тежње Грчке за острвима у Јегејском Мору и територијама у Епиру, не могу представљати за Јевропу никакву увреду. Та тежња Црне Горе, просто на просто, представља за Црну Гору *захтјев* једне зараћене стране, да одржи посјед који је у рату задобила. Јевропа, као посредник за закључење мира, може дискутовати о томе захтјеву, може га усвојити или одбацити као посредник, у име друге зараћене стране. Али тек не може ту претенсију Црне Горе сматрати као неку увреду за себе. То је тек јасно као дан, и то и јесте узрок што се над Скадра у црногорске руке нигдје не узима тако трагично, како га узима аустро-угарска штампа.

Затим наставља:

Ми искрено желимо најбоље односе са нашим моћним, сјеверним сусједом, и за то нећемо да обарамо до крајњих консеквенција тезу, коју је узела да брани аустро-угарска штампа, да нам се не би пребацила зла воља. Међутим у праву смо тврдити да заузећем Скадра од стране Црне Горе *није повријеђен никакав међународни, европски уговор;* да њиме *није повријеђено територијално право ни једне државе* осим Турске с којом је Црна Гора у рату, јер аутономна Арбанија, ни *de iure* ни *de facto*, још не постоји; да њиме *није повријеђен ни етнички, ни економски интерес ни једне велике силе.* На против, у економском и трговачком погледу, Европа може само добити, ако Скадар, мјесто Арбаније, припадне Црној Гори.

У таквим приликама, теза аустро-угарске штампе, као да је освојењем Скадра од стране Црне Горе *повријеђена част Европе*, не може се одржати. Тај факт може се сматрати само као повреда једне претенсије Аустро-Угарске, и само са тога гледишта посматран, он би, донекле, могао правдати и објашњавати зловољу аустро-угарске штампе. Да ли ће она ту претенсију своју сматрати као довољан разлог, да због њега уђе у акцију, која би компромитовала све досадашње резултате рада европске дипломатије, и која би, вјероватно уништила европски споразум, довела до компликација, у којима би се ставили на ризик велики и важни интереси, не само појединих народа и држава, него и и европске културе, — то је питање, на које ће дати одговор најближа будућност, у сваком случају, ми рачунамо на хуманост, мудрост и увиђавност аустро-угарских државника и очекујемо од њих да ће, руководећи се вишим политичким интересима, одржати и на даље европски споразум, и отклонити од Европе страхоте, којима би је несумњиво изложило уништење тога споразума.

Улога великих сила

Да би се што боље схватила улога великих сила, а нарочито Тројног Споразума, у питању о Скадру згодно служи ово излагање биоградског листа „Балкана“:

Црна Гора није никад допадала ропства, али није могла никад главе дићи; није никад могла да оствари своје идеале и да постане по заслузи већа, снажнија и подобнија за живот и напредак. Није могла зато, што јој то душманка Српства Аустрија није допуштала. И не само да јој није допуштала, да присаједињује области, које јој по сродству и блискости припадају, него јој је баш те области и отимала. Отимала јој је чак и оно што је од давнина било црногорско. Тако су отмицом припале Аустрији и Бока Которска и Херцеговина, па тако и неки омањи крајеви и градови, што је све требало да остане или да буде црногорско.

Сад се Аустрија устремила на Скадар. Хоће у силу Бога да га отме од Црне Горе, која је за тај стари српски град пролила потоцима крви и жртвовала хиљаде и хиљаде живота.

Европске велике силе, више из страха да их питање о Албанији и о Скадру не би прије времена увукло у нежељени рат, него из дубоког увјерења, да треба створити Албанију и дати јој за пријестоницу српски Скадар, пристале су на све предлоге аустриске, који се тичу Албаније и Скадра.

Велике силе, из чијег кола се нијесу издвајале чак ни Русија ни Француска, усвојиле су одлуке лондонског амбасадорског скупа о Албанији и Скадру и за то су пристале и на саму флотну демонстрацију против Црне Горе. Велике силе су хтјеле тиме да присиле Црну Гору, да одустане од опсаде и освојења Скадра. Неке од њих пристале су на тај недостојан посао само зато, што су хтјеле тиме да спријече какву самосталну акцију Аустрије. Пристале су на флотну демонстрацију још и из тобожњих човјечанских обзира, тврдо вјерујући, да Црногорци Скадар освојити не могу и да ће се на тај начин узалудно проливати крв и с једне и са друге стране, а узалудно у толико више, што је на скупу амбасадора још и то ријешено, да Скадар за љубав Аустрије не може припасти Црној Гори баш и да га заузме.

Падом Скадра изненађен је цио свијет, а понајвише су изненађени у Петрограду и Бечу. Петроградски кабинет, да је вјеровао у могућности пада Скадра не би насигурно улазио у обавезе насиран Аустрије у које је ушао: нити би се опет с друге стране Беч задовољио простом флотском демонстрацијом, него би пошао и корак даље.

Сад је ситуација много тежа него што је била у почетку, када је скадарско питање поникло. Аустрија хоће поштто по то да Црну Гору лиши њених ратних тековина, а на првом мјесту хоће да јој от-

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE SRKOJEVIĆ

ме Скадар, као што Србија отима све до охридског језера. Остале велике силе, и ако су везане обећањем и лондонском одлуком за аустриско гледиште, нијесу ипак неувиђавне и неправедне. За њих ипак има важности чињеница, да су Скадар Црногорци освојили и да је сад у њиховим рукама.

И сад се боре између испуњења лакоумно дате ријечи и дужности, да се не чини неправда побједној Црној Гори.

Код таквог стања ствари и може се разумјети, што влада мишљење, да су кораком Црне Горе у скадарском питању — уступање Скадра великим силама — изиграни они који су покренули питање о аутономији Арбаније, радили на остварењу његову и ватрено се заузимали да Скадар неминовно уђе у састав ове нове државе, којој су они хтјели да кроје капу и да од ње стварају своју колонију. Сад од свега тога нема ништа, јер ће све велике силе имати у стварању Арбаније једнакога удјела и неће се моћи остварити задње намјере тобожњих протектора Арбаније.

Што се Црне Горе тиче, увјерење је, да ће велике силе умјети да цијене њену предусретљивост према њима и да ће водити рачуна о огромној жртви, коју је учинила за одржање мира. Ту ће се пружити прилика Тројном Савезу, а нарочито Русији, да колико толико поправи погрешку, коју је учинио према Црној Гори.

Аустрија и Скадар

Г. Габриел Аното, бивши француски министар спољних послова, публиковао је у париском „Фигару“ чланак у коме говори о данашњем држању Великих Сила у скадарском питању. У томе чланку између осталога вели и ово:

„Све европске владе, (рачунајући ту и берлински кабинет) не придају никакву важност питању Скадра. Оне су потпуно равнодушне даљом судбином ове вароши. Лако је разумјети зашто ни сада Аустрија неће да дâ Скадар Црногорцима. Заузеће ове вароши пандан је заузећу Солуна. Када је Солун заузет, Аустрија се морала одрећи својих амбиција на Јегејском Мору. Сад, кад је Скадар заузет, треба се одрећи и амбиција на Јадранском Мору. Непријатна ствар, али коју Аустрија мора да прогута због свога данашњег економског и политичког положаја.

Од онога дана када је покојни граф Ерентал изјавио да се одриче Новопазарског Санџака да би му била призната анексија Босне и Херцеговине и од стране Италије, од тога дана ове се ријечи више не обнављају.

Истина, дипломатија графа Бертхолда покушала је да то накнади стварањем аутономне Арбаније. Али та Арбанија, како је сада Аустрија мисли да створи, изложиће је недогледним непријатностима у неодређеној будућности ове земље. Губитак многих милиона, обраћање цјелокупне пажње на ту страну изазваће, нема сумње, и протест код њених посланика па може бити и побуну. Такву судбину у својој земљи Аустрија сигурно да не жели? За то би боље било да буде практичнија и да се мане пустоловине, у коју изгледа да себе сад жели да угура“.

Блокирање Црне Горе

У моменту кад ескадре Великих Сила плове по Адрији да би наметнуле неправичну и грозну одлуку противу мале али херојске државе Црне Горе, буне се осјећаји свог цивилизованог свијета, срце грчког народа куца као једног самог човјека и шаље поздраве, и погледе саучешћа херојским борцима Црне Горе.

У години 1909. аустриска политика, вукући за собом сву Европу, угушила је право српског племена на ствар Босне и Херцеговине.

У 1913. трагедија се понавља, и право српског народа и опет та иста сила гуши у питању Скадра. Тридесет пет хиљада јунака црногорских и Србијанаца исто толико опсједнули су град скадарски, има већ шест мјесеци, град, који је, и осим снова народа црногорског, од времена Хераклијева до кад су га покорили Турци, играо озбиљну улогу у српској историји а особито у историји старе Зете, данашње Црне Горе, којој је био и пријестоница, тај град чије напокон име буди код Црногораца све њихове традиције починувши од славне куће Војслављевића до Вукашина, који, према народној пјесми, жртвујући једну краљицу, подиже тврђаву на обали Бојане. Крв пет хиљада ратника, најмање, протекла је под бедемима овога града, у поновљеним нападима, и тијела овијех ратника још се налазе несахрањена у тамним неприступачним јаругама околних брда, с чијех су висина падали од непријатеља погођени. Али сила грозна и немилосрдна, чија се политика бори противу права народа и противу свог људског права, није погнула филантропско кољено ни пред овијем жртвама; и узимајући у обзир своје властите интересе безаконе, захтјева да се борци и побједници, остављајући тијела својих ратника, врате празнијех руку, и да их не сахране. Остале силе, које су гнусне играчке страха, бојећи се једна друге, пристају да се учини, с њиховим знањем, ова тако велика неправда, и шаљу своје колосе да блокирају обале, за које мала али херојска држава нема ни чуна. Брутално насиље никад није бруталније испољено него у овој прилици и Европа никад није, на тако сервилан начин, пружила своје руке служби злијех пројеката и политике још горе.

Једна народна пјесма у Црној Гори говори, како влада бечка, играјући се најсветијим правима људским, налаже конфискацију и пљачка власнике своје наслијеђене куће, у којој су њена дјеца видјела дан који им Бог даје да бране, служећи, некада, бедемом другој дјеци. По срећи, иста пјесма каже, наши топови ударају с брда као громови, и наши мачеви сузбијају те убице жена, узурпаторе градова зелене обале старе дједовине Црнојевића Ива (оснивача Црне Горе). Жалосни Цезару бечки смијеш ли у коштац с правом? Ова пјесма односи се на рат Црне Горе (1838) противу Аустрије, у којему су жене црногорске, помажући ратнике, одвајале читаве стијене и својим снажним рукама бацале противу војске Аустријског Ћесара. Не знамо да ли ће се та трагедија поновити и овијех дана али славни потомак Петровића, цар јунака Никола, одговорио је као што треба на провокацију, као што су и његови претходници, достојно историји своје земље.

Све човјечанство чуди се гледајући да се политика аустријска усуђује да и у питању Скадра објављује рат правди и правици!

Др. Антоније Т. Спилиотопулос публициста, писац историје српског народа, официр српског ордена Св. Саве.

Вријеме је свршити

Петроградско „Н. Времја“, прије Највише одлуке, под горњим насловом, упућ ује једне депеше из Лондона, да би Црна Гора напустила Скадар уз пристојну компенсацију, пише:

„Ипак пошљедње вијести из Бечa не дају знака, да би се тим аустро-угарска влада задовољила. У Бечу настављају показивати се, да, док Црна Гора не напусти безусловно Скадар, па што изволјели диктирати руководиоци аустро-угарске политике, до тада не може бити ни ријечи о срећном рјешењу конфликта између Црне Горе и великих сила.

„Према томе гледишту аустро-угарске владе, ми држимо, да би требало на првој сједници реуније у Лондону ставити отворено питање, — што управо тражи Аустрија: да ли мирно рјешење црногорско-арбанашког питања, сагласно с великим силама, или повод неизбјежном општеевропском рату? Ако тражи мирно рјешење, то Црна Гора пристајући на компенсацију већ пружа неопходни услов, а преговори могу бити само о детаљима. Ако руководиоци аустро-угарске политике не желе мирно рјешење, зашто да се губи вријеме?

„Ако су у Бечу дошли до убјеђења, да је с једне стране игра одвела и сувише далеко, а с друге стране „ма што било, грђе неће бити“, то сви даљи напори међународне дипломације ипак ништа неће постићи. Зашто да се принуђава Црна Гора на нова попуштања аустриским захтјевима, када само Аустрија тражи повод рату? Она ће такав повод вазда наћи, ма какве јој уступке чинила европска дипломација.

„Русија је доказала доста убједљиво своје дубоко мирољубље. Да се сачува европски мир она је принијела тешке жртве, које су се болно одазвале у срцима руског народа. Ште ћемо, ако те жртве остану безплодне? Кривица пада у том случају на нарушитеље мира. Словенство се оснажило у ово по године, као и словенска самосвијест у самој Русији. Словени ће испунити своју дужност.

„Нека што брже збаце своју маску аустриски лицемјерни политичари. Нека отворено кажу, да се не тиче једног или другог правца арбанашких граница, нити ког квадратног километра земљишта, које ће добити или не добити Црна Гора него се тиче жеље, да се наруши европски мир, пошто другог исхода Аустрији не преостаје....

Цариград према Есад паши

„Н. Времја“ доноси из Цариграда од свога кореспондента, да су посланици држава тројног савеза одили код великог везира, да опозове војску из Арбаније. Велики везир им је одговорио, да Порта није у могућности да то учини, јер се сви путови и по суху и по мору налазе у власти савезника. По његовом мишљењу, то би само могле велике државе учинити, обезбјеђивши слободни пут војсци, која броји 52 хиљаде, и узевши на себе њихову превожњу на турско земљиште. Њемачки посланик обећао је Махмуд-Шефкет паши, да ће се о томе постарати њемачка влада.

Даље исти кореспондент јавља, да је дознао из потпуно поузданог извора, кад је велики везир посјетио 15. априла аустријског посланика Палавићиниа, као старјешину дипломатског кора, да се извијести кад ће и у којој форми бити му предана нова колективна нота, да га је Палавићини замолио, да изјасни положај Турске према арбанашком питању.

— Вијести као и сами факти — он је рекао — противурјече свечаној изјави Порте, да она без апелације предаје судбину Арбаније у руке Јевропе. Јели истина, да је Есадпаша прогласио аутономију Арбаније у споразуму са Џавид-пашом, и да поступа по инструкцијама из Цариграда?

Велики везир је одговорио негативно, увјеравајући, да Порта није ни у могућности, да буде у вези са својим генералима, нити зна што се тамо збива.

— Али је Порта лишена сваке могућности — наставио је велик везир — да забрани муслиманским Арбанасима признавање Султанова суверенитета, као Калифа, и да забрани Калифу да се одазове тој жељи правовјерног народа...

Овај одговор, очевидно, није се допао аустриском посланику, и он је сухо обратио пажњу великога везира на опасност нових аутономија под турским суверенством, које су само доносиле Турској потешкоће, особито опоменувши га, да не стварају нови Крит у виду васалне Арбаније.

На то му је велики везир одговорио, да је на Криту муслимански елеменат капља у хришћанском мору, а у Арбанији напротив муслимани састављају велику већину.

Сабесједници су се растали доста хладно.

Клин и трн

Кобна ли је политика Аустрије према српскоме народу! Србија и Црна Гора стресоше петвјековне ланце турског робовања, али ето економне потчињености не могу да се ослободе. Србија је ратовала за море, Аустрија је са мора отјера; Црна Гора ратује за Скадар, Аустрија је тјера од Скадра!

Ој Јадране! Јадране!... Кад год твоји вали запљускују обалу Драча, сјети се да је он требао да буде Србијино око, којим је српски народ тебе хтио да гледа и да ти се диви! Сјети се, да је за тебе и рат водио и своју крв пролио, па ето то једино око злобна га Аустрија затвори!...

Јадране! Јадране!... Недалеко од овог затвореног српског ока јесте ушће Бојане. То је душник којим црногорски народ треба да дише. Његова плућа — Скадарско Језеро, притиснута су скадарским тврђавама, које већ пет вјекова притискују душу Србинову. То су ланци који стежу груди Црне Горе, те јој не даду да слободно дише. Оставити их и даље у туђинским рукама, значи и даље трпјети скоро онолико колико се до сада трпјело. Предати их српскоме народу, значи ослободити га туђег притиска, допустити му да слободно дише на својим планинским висовима.

Бојано! Бојано!... Ти си једина ријека на свијету, која је толиком крвљу обојена! Ти као да са правом и носиш твоје поносно име. „Бојана ће зажељет' Турака, Ал' Турака више бити неће“ испунило се, али ето послије Турака несрећа, Аустрија хоће да остави на теби за нашљеднике присталице турске, њихове вјерне слуге на петвјековном истребљењу српскога народа! Српски је народ много пропатио од ове дивље арнутске хорде, јер она, у културном смислу, још више изостаје него сама хорда турска, која је успјела да има и тако велику државу, па макар била и међу пошљедњима.

Јадране! Јадране!... Кад се прилике буду стишале и кад Бојаном не будеш више примао Србинове крви, и када први пут будеш примио воду из Бојане бистру као суза, сјети се да је то баш у истини суза српскога народа у Црној Гори... Суза коју проузрокују велики болови — Скадар у Албанији... трн у оку Црногораца... И кад Црногорац послије своје петвјековне борбе погледа, као оро, са својих висова на Скадарско Језеро и тамо доље на подножју великих планина, у равници између брежуљака угледа Скадар, срце ће га забољети, а око ће му засузити, јер не може даље да види... Смета му Скадар, трн у оку његовом...

Јадране! Јадране!... Недалеко од ушћа Бојане налази се ушће Дрима. И он ти је, као и Бојана, причао о српској слави и српском витештву. И он ти шаље воду из српске Швајцарске, тамо око Охридског Језера, и дечанске Бистрице, тамо код пећске патријаршије; из призренске Бистрице, тамо код Призрена града, пријестонице најсилнијег владаоца српског. Сјети се, Јадране, да сав србијански народ плаче за тобом и ето, походећи своје старо огњиште, лије сузе и шаље ти их Дримом. На његовоме путу пробија га нови клин у тијело српскога народа — Албанија...

Јадране! Јадране!... Дрим и Бојана јесу вјерни братац и сестрица. Они су од вајкада то били и то остају. Понекад су се свадили, те је Дрим ишао својим путем, па су се опет измирили. Ето тамо, недалеко од Скадра, Дрим шаље воду сестрици Бојани, за знак, да ће увијек добро и нераздвојно живјети и да их никакав туђин не може присилити, да буду у његовој служби и да се њему радују. Они знају, да су српска дјеца. Знају да им треба у слози живјети и да, ако сада непријатељ успије да они робују туђину, доћи ће дан, када ће мјесто српских суза, опет крв српскога народа опрати њихова корита... Доћи ће вријеме када ће српски народ избити клин из тијела и истјерати трн из ока свога...

Српски народе мој! Судбина ти је таква да си у исто вријеме имао два непријатеља. И што год ти се један на Исток одмицао у толико ти се други са Запада примицао. Својом тешком ногом притиснуо је већи дио тијела твога и поред тога забио је клин у остали дио твој. То бијаше Новопазарски Санџак, који раздвајаше Србију од Црне Горе. Када си пак успио, да тај клин истјераш из тијела твога, исти непријатељ ти је ударио један други клин, са друге стране, са које те исто тако боле као и са прве. Тај је други клин ето аустриска Албанија.

Посијеци по једноме прсту, боли; посијеци по другоме, боли. Клин који раздвајаше Србију од Црне Горе, бијаше у истини тако незгодан, да у срце твоје продираше. Али и овај нови клин — Албанија, задаје тако исто велике болове. Он раздваја Србију од мора, од онога што јој је најпотребније, од онога без чега се данас не може угодно живјети као и без очију.

За све то, народе мој, имаш кривити само Аустрију и никога више. Твоју петвјековну борбу са Турчином свршио си и сад ти остаје, да се бориш против Аустрије. Она ти је од увијек била већи непријатељ него и сама Турска, али ти то нијеси увиђао, пошто те је Аустрија требала у њеној одбрани противу Турака. Сада, када је Турска далеко, видиш да је Аустрија оно исто што и Турска. Разлика између њих је само та, што си у Турској увиђао отвореног непријатеља и знао си се противу њега борити, док је Аустрија твој подмукли, прикривени непријатељ и као такав много опаснији од првога.

Народе српски! Борба је овјековјечила име твоје, борба те је учинила великим. За твој опстанак ти имаш опет да се бориш и да те историја човјечанства окити новим лаворикама, да ти твоју борбу запише златним словима у својим страницама, јер си твојом борбом допринио и допринијеђеш да се на пољу културе и цивилизације, са твоје стране, доста учини.

Т. Димитријевић.

Одушевљење у Италији

Заузеће Скадра произвело је утисак радости и дивљења. Политички разлози могу инспирирати противна увјерења позваних кругова, али широка маса талијанске публике свом душом је за Црну Гору и за њезину ствар. Пред црногорским посланством било је видјети дирљивих призора. Од сриједе ујутро непрекидно је дворана писаће публике, која долази да се потпише у нарочиту књигу честитања црногорском јунаштву. На ту књигу потписали су се и чиновници свих министарстава. Конзул Поповић није могао одољети многобројним честитањима. Официри и радници, господе из аристократије и жене ниског положаја, сви топло изражаваху солидарност са црногорским јунацима. Једна госпођица одговорила је на захваљивања црногорског конзула овако: „Управо је дужност Талијана, да се придруже слављу вашег триумфа“. — Чиновници талијанског парламента послали су црногорском Краљу Николи топлу честитку.

Традиционални Љеш

Можда је мати судбина још прије рођења сваку стазицу живота својом свемоћношћу изравнала. Ал' љешки Турци, као да бјеху пасторче судбине.

У цијелој кршевитој Арбанији нећеш наћи таквог положаја, као приморског градића Љеша: с једне стране сиње море, с друге долина сва ружицама иски-

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE TOMO CIPOJEVIĆ

ђена, а купа се у мирису њеном; кроз њу тече Дрим, у коме се сама липа огледа. У хладу тих липа весело су негда младе турске дјевојке пјевале пјесме. Бациш ли поглед пут његове источне стране страх те обузме гледајући то суро стијење, јер те твоје сопствено мицање плаши. Уздахнеш ли, чини ти се, да камен уздише, а спотакнеш ли се, камен се одрони. Пођеш даље улицом наиђеш на Скендербегов гроб и огромни католички манастир у једној зеленим љетвицама ограђеној авлији, а по авлији посијана зелена трава троскот, што својом загасито зеленом бојом онако умиљато на слабо око упливише; чисто ти кријели уморене зјенице. Празником ћеш видјети пред манастиром повећу групу побожних католика, који ти свим својим понашањем и обичајима показују, да ће много времена проћи док преживе оно патријахално примитивно доба. Ту чујеш, како по који момак, извадивши иза појаса дугу врулицу, извија мелодије. Тако китњасти Љеш изгледа данас, али 5. новембра прошле године је сасвим друкчије и страшније изгледао: са сјеверо-источне стране ударише храбре србијанске трупе, а са западне наше. Моја фантазија бјеше и онако млада и живахна и ја сам већ представљао себи, да сам Милош, Марко, Реља и најмање Никац... Ох таште сујете! Био сам у биткама и видио дим и пламен, слушао сам звеку сабаља, звиждање танади, рику топова и гледао како по хиљаду запаљених кровова освјетљују чак и до у небо, али вјерује да страшније и јуначкије битке нијесам гледао. Ту падаше множина жалосних мученика, који јецаху тако жалосно, да ми је срце заплакало. Браћа уморена крвавом борбом даље су јурили. Док се у магли угледа, како на врх града заблиста застава бјелогорског баталиона, гдје дође командат пјешивачког баталиона и Србијанци — грлећи се с нама. Ах! храбра браћо, сваки ваш поступак записан је у души нашој. Спомен на ваше херојство удар је под којим се слабо срце кида и цијепа. Видјећи Турци, како Србинове трупе обарају као гром султанове куле предадоше се. Али и небо крвљу плаче! Бјеше ту црвених турских капљица, које су вјерни синови отаџбине пролили. Ту је лежало мртвих љешина храбрих ратника. Овдје леже нагрђени љутим оружјем, а тамо је оружје пусто изгубљено; онога је нестало, који се њим дичио. Преставши борба наступила је тишина, само још из даљине хуји топот вранца, на ком јахаше српски официр, стаса високог, црних очију, гласа благог и умилног. Кад дође међу нама између осталога повика: Синови народа, синови слободе!... — Христос, спаситељ људи, народа и вјекова, испио је горку чашу, да својом крвљу у крв свију народа и свију вјекова улије аманет: једнакости, братства и слободе. — Идите, гините за слободу! гоните угњетача њенога!... Да изгинемо!... И крв ће наша пред свијетом свједочити, да је ово српска земља, коју су Срби крвљу својом росили. Од тог сретног састанка љубав је била неизмјерна међу браћом, која у загрљају држе опсаду Скадра, чију ће судбину скоро ријешити.

Облик, логор 4. априла 1913.

Лука Р. Дрецун, студент.

Скадарским херојима

Ви, који џиновско окончасте дјело,
И мачем Слободе расковасте ланце,
Ви, орлови, који пребродисте смјело
Арбанаских Алпа урвине и кланце.

Уз: Једрене, Битољ, Прилип, Куманово,
Гдје увјенча слава наш ратнички кадар,
Ви још једно име додадосте ново:
Словима од злата исписано: Скадар!

Гдјегод ваша ђулад прохује к'о бура
Ту гром разорења загрми и сјевне,
За вас више нема тврдих Порт-Артура,
Штрасбурга и Меца, Једрена и Плевне!

Батерије ваше, громовске силине,
Страховитом својом кишом пројектила
Направише зачас гомилу прашине
Од градскога платна и тврђавских крила.

На Тарабош, потом, са помамним хуком,
Сручисте се масом, к'о орловско јато,
Полу-мјесец крвав докопасте руком
И сурвасте доље, у Скадарско — Блато!

Слава вам! Високо, нада сва племена
Ви сте нас уздигли, више и од Шпарте,
И смрачили, тако, на вјечна времена
Славу Суворова и глас Бонапарте!

Воj. J. Илић—млађи

Дневник

Краљ и посланици. Његово Величанство Краљ, окружен својим синовима, Њиховим Краљ. Височанствима Књазом Престолонашљедником, Књазом Мирком и Књазом Петром, као и г. г. генералима и државним великодостојницима, примио је у четвртак у 4 сата послије подне посланике у дворском великом салону. Том приликом Његово Величанство Краљ прочитао је говор, који на челу листа доносимо. При уласку и изласку из салона, зао за вријеме читања говора присутни су Краља одушевљено акламирали, пропраћајући његов говор бурним клицањем.

Отпутовао. Јуче је г. генерал Александар Константиновић са својом уваженом г-ђом супругом отпутовао са Цетиња. Г. генерал је у Црној Гори провео све вријеме рата, ставив се Његовом Величанству Краљу још у самом почетку рата на расположење, ради чега је овамо и нарочито дошао. За све ово вријеме г. генерал провео је у логору наше војске, не одвајајући се од ње, те је у томе показао толико издржљивости, да му се на његовој истрајности, самопрегору и љубави према општој ствари може само честитати. У потоњем јуришу на Бардањол г. генерал је и активно учествовао стојећи на чело морачког батаљона. На растанку са г. генералом Његово Величанство Краљ га је загрлио и усрдно му се захвалио на завидном пожртвовању. Желећи г. генералу и његовој уваженој г-ђи супрузи срећан пут, топло им захваљујемо на њиховом раду и труду, који су за све вријеме рата уложили за опште добро: г. генерал у редовима наше војске, а уважена г-ђа око старања за наше рањенике.

Нова влада. Влада г. бригадира Митра Мартиновића поднијела је оставку и на мјесто ње наименована је ова нова влада: предсједник Министарског Савјета и министар војни генерал-ађутант бригадир сердар г. Јанко Вукотић, шеф Дворске Војне Куће; министар унутрашњих дјела г. Лабуд Гојнић, предсједник Великог Суда у пенсији; министар финансија и грађевина г. Ристо Поповић, члан Великог Суда у пенсији; министар просвјете и црквенијех послова г. Мирко Мијушковић, директор велике државне гимназије; министар правде г. Љубо Бакић, члан Великог Суда; и министар иностраних дјела г. Петар Пламенац, отправник послова у Царигради.

Нови министри су јуче прије подне положили заклетву и примили своју дужност. Досадањи министри стављени су на расположење.

Н. Скупштина. Краљевим указом од 18. о. м. сазвана Н. Скупштина у ванредни сазив за дан 25. о. м., одложена је јуче указом.

Ванредно стање у Босни. Прошле седмице проглашено је у Босни и Херцеговини ванредно стање. Изузетним мјерама суспендоване су неке одредбе статута и уведена су ограничења за пасоше и неприкосновеност станова. Грађанска лица подвргнута су војним законима. Служба телеграфа и телефона подвргнута је такође ограничењу. Тим одредбама распуштене су све српске установе, гимнастичка, пјевачка, музичка и т. д., као год и стручна социјалистичка.

Забрањено предавање. Чешком посланику Клофачу бечка полиција забранила је да држи предавање о утисцима са свога пута по Балкану.

Словенски соколи. Други конгрес руског соколског удружења донио је резолуцију да се 1914. г. организује у Москви конгрес соколова са учешћем балканских соколова и да се позове идући конгрес соколова у Петрограду о Ускрсу 1915. године.

НА ПРЕДСТРАЖИ

Боже мили, што се оно
Над шехером Скадра збива,
Зашто га је обузео
Облак дима, ватра жива?!

То топ српски ватру рига
И ђуладма шехер коси, —
Свако ђуле убојито
По хиљаду смрти носи.

Стотинама љета прође
Да се некрст нађ навали,
Па га ватра треба српска
Да пречисти, да прекали. —

И послије дугих јада,
Злих невоља и година,
Да сјајније у њ заблиста
Трон Михајла и Бодина.

Узвија се злочест народ,
Па се мота тамо амо,
Час Казини, а час Тепи,
Све ка' лудо и помамно.

Мријет им се чисто неће.
Па од смртне бјеже чаше,
Ал' залуду, — жртве то су
Бездушнога Есад паше.

Стоји јаук, стоји цика,
А таква је цика ова,
Да заглушит' њу не може
Јека страшна од топова. —

На предстражи Црногорац
Изнад Скадра бодро бдије,
Ни пажњи му, ни погледу
Ништа кадро промаћ' није;

Из ока му огањ сјева,
На рукама пушка дуга,
А у срцу стари адет,
Да се смрти вјечно руга.

Ал' то срце уз јунаштво,
Не од данас но од давно,
Увијек је било и јест
Влагородства препунано;

Па кад видје што се збива
У шехеру скадарскоме,
Он не мога одољети
Племенитом срцу своме.

Но ће другу рећ' до себе:
„Ти знаш, брате, ми не знамо,
„Да ли ће мо доживјети
„Јоште један сахат само;

„Смрт у очи ми гледамо,
„А за њу нас стало није, —
„За такву смрт јунацима
„Вијенац се славе вије;

„Па бих опет ја рад био,
„Да Краљ рече Сину своме,
„Да топови варош Скадар
„Већ не туку нити ломе.

„Зашто да се нејач слаба
„Због бездушних мучи људи, —
„Мислим то је гријех тешки,
„Ал' сам вијећ и просуди...

— „То је тако, ал кад Турци
„Неће да се спасу бједе,
„Но упорно још се држе,
„Зашто да их други штеде?

„Славољубље једног паше
„У мукама пук тај држи,
„Да скапава он од глади
„И жива га ватра пржи;

„А сам знаде, да већ Скадар
„Турски никад бити неће,
„Сунце земљу док узгрије
„И око ње, док с' ускреће. —

„Скадар српски бити мора,
„Ма што сусјед да нам спрема,
„Јер без Скадра нама више,
„Повратишта дома нема!

„Па нека се бије, руши,
„Ватра жива нек све дигне,
„Само да се доскорице
„До тог светог циља стигне!...

У то смјена страже дође,
А кроз војску вијест пуче,
Краљ заповиједа ј' издао,
Да се варош већ не туче...

Изнад Широке, 27. фебруара.

Регул.

ЦРНОГОРЦИМА

Са брда ваших, гдје слобода вјечно
Гњездо сави на удив свјету: Плану
Гром правде свете, страшни, први, силни,
Да пожар јави грозни на Балкану.
Дигосте први осветнога мача
Што од Косова хрђао и спав'о
Посмјехом свијет — таку борбу гled'о
Незнајућ' што ј' то борит' се за право!...
И љути Давид смлави Голијата!
Јунаштва листом браће подигнуте
Васионом свјету на далек позната.
— Ал' дакле данас: Здраво славски борци!
Рад дивне славе кличем достигнуте
И први нек' вам клик: Здраво Црногорци!!!..

Озрински Гуслар.

НАШИ ПОКОЈНИЦИ

Командир Нико Т. Мартиновић
† 18. марта 1913. г.

Тарабош тутњи, шрапнели лете,
Од граната се дигао дим,
Наши јунаци живот не штеде,
Скадар, ах, Скадар мета је свим.

Падају, гину ка' родољуби
Синови миле домовине нам,
Бајонет мушке пробија груди,
А српска крвца залива кам.

Млади и стари напријед јуре.
„Напријед, браћо!" ори се глас.
С Турчином рачун да докусуре
Србима сад је дошао час.

Падају, гину јунаци славни,
Да се већ турски не вије туг;
И он је као предци му давни
Пошао роду одужит' дуг.

Тане му турско окрзну чело,
Са њега крвца обриса, сли;
„Напред јунаци!" рек'о је смјело,
С њиме војници пођоше сви.

Ни друга рана њему не смета,
Већ напред крочи к'о какав див,
Тек зрно треће душмана клета
Оборило те, соколе сив!

Пао си славни, витеже стари,
Вјеран свом дому и Краљу свом.
И својом смрћу подиже трајни
Споменик себи у роду твом.

Љубомир Ибријски

Апел

Мила наша браћа
И мужеви врли,
Што нас отимају од крвника љута
И уморни стижу са крвава пута,
Гдје их челик грли
И пребјене врата:
Ето гдје куцају на вратима, ледни,
Крвави и боси, и гладни и жедни.

А ми из далека
Затварамо врата,
На свил'ну душеку, маримо за кога!
Не чујемо брата изнемогла свога
Од звекета злата,
А он чека, чека...
Милосрђа тражи у станишту своме!
И дрхће пред прагом на времену зломе.

О, зар наше „груди
Од свиле — не трну?
О, зар наша „срца од злата" — не бију?
Ил' се за циљ вишу чувају и крију!..
Ето, у ноћ црну, —
Ој, Славени, људи, —
Гдје куцају борци на вратима: ледни
Крвави и боси, и гладни и жедни.

С. Ш.

ОГЛАСИ

Изашао је из штампе:

ЗБОРНИК

СУДСКИХ ЗАКОНА, НАРЕДАБА И МЕЂУНАРОДНИХ УГОВОРА ПО СУДСКОЈ СТРУЦИ

ЗА

КРАЉЕВИНУ ЦРНУ ГОРУ

СЛУЖБЕНО ИЗДАЊЕ
КРАЉ. МИНИСТАРСТВА ПРАВДЕ

КЊИГА II.

Зборник обухвата вријеме од 18. октобра 1798. до 25. фебруара 1910 године.

Може се добити код Управе Државне Штампарије на Цетињу. Цијена **Перп. 4.**

П. п. бр. 22. —50.

ЦЕНТРАЛА: ТРЕБИЊЕ (Херцеговина)

ТРАВУНИЈА

ФИЛИЈАЛА: ГРУЖ (Далмација)

трговачко, индустријско, отпремачко, комисионо и агентурно дионичарско друштво.

Велико складиште сваковрсног пиланог дрва: **дасака, мурала, јеловог, пињевог, храстовог, буковог, сировог и куханог. Паркета букова и храстова.**

греда тесаних сваке димензије. **горивог** дрва и **енглешког каменог угљена.**

из 1911. год.
П. п. Бр. 39. 50—54

Све уз врло умјерене дневне цијене.

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије

Власник и одговорни уредник Радомир Кривокапић Орлински